

Mualliflar: Abdurasulov Shohrux Ismatulloyevich

Ne‘matova Raxima Shamsiddinovna

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada globallashuv jarayonlarining kuchayishi sharoitida O‘zbekiston jamiyatida yuz berayotgan ma’naviy yangilanish jarayonlari kompleks va tizimli yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda globallashuvning ma’naviy hayotga ta’siri, milliy va umuminsoniy qadriyatlar nisbatining o‘zgarishi, davlat siyosatida ma’naviy omilning o‘rni, yoshlar ongida globallashuv ta’siri, axborot makonining kengayishi hamda tarixiy xotira va madaniy merosning ahamiyati ilmiy dalillar asosida ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: globallashuv, ma’naviy yangilanish, milliy o‘zlik, axborot xavfsizligi, yoshlar ma’naviyati, madaniy meros, ma’naviy barqarorlik.

Hozirgi davr jahon taraqqiyotining o‘ziga xos belgilaridan biri — globallashuv jarayonlarining barcha sohalarga chuqur kirib borishidir. Bugungi kunda globallashuv nafaqat iqtisodiy yoki texnologik jarayon sifatida, balki jamiyatlarning ma’naviy-axloqiy hayotiga bevosita ta’sir ko‘rsatuvchi omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa, mustaqil rivojlanish yo‘lini tanlagan davlatlar uchun globallashuv sharoitida milliy o‘zlikni saqlash va uni zamon talablariga mos tarzda yangilash dolzarb masalaga aylandi. O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, globallashuv jarayonlariga ongli va ehtiyotkorona munosabat bildirdi. Davlat taraqqiyotining asosiy ustunlaridan biri sifatida ma’naviy yangilanish masalasi ilgari surildi. Bu jarayon faqat an’analarni saqlab qolish bilan cheklanmay, balki jamiyatning ichki ehtiyojlari va global rivojlanish tendensiyalariga mos ravishda ma’naviy tizimni yangilashni nazarda tutadi. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonda ma’naviy yangilanish globallashuvga qarshi turish emas, balki uni milliy manfaatlar asosida boshqarish vositasi sifatida qaralmoqda.

Globalashuv tushunchasi ilmiy adabiyotlarda ijtimoiy munosabatlarning kengayishi va intensivlashuvi bilan bog‘liq jarayon sifatida izohlanadi. Tadqiqotchilar fikricha, globallashuv milliy chegaralarning ma’naviy jihatdan shaffoflashuviga olib kelib, madaniy almashinuvni jadallashtiradi. Shu bilan birga, u milliy qadriyatlar tizimiga

bosim o‘tkazuvchi kuch sifatida ham namoyon bo‘ladi. Globallashuvning ma’naviy sohadagi ta’siri quyidagi yo‘nalishlarda ko‘zga tashlanadi:

- madaniy standartlarning universallasuvi;
- ommaviy madaniyatning keng tarqalishi;
- axborot oqimlarining cheksizlashuvi;
- individualizm va iste’molchilik qadriyatlarining kuchayishi.

UNESCO tomonidan e’lon qilingan ma’lumotlarga ko‘ra, globallashuv sharoitida ko‘plab milliy madaniyatlar va tillar yo‘qolish xavfi ostida qolmoqda. Ushbu holat ma’naviy barqarorlikni ta’minlash masalasini strategik darajaga olib chiqmoqda. O‘zbekistonda ma’naviy yangilanish jarayoni mustaqillik bilan birga vujudga kelgan ijtimoiy zarurat sifatida shakllandi. Sobiq mafkuraviy tizimdan voz kechish, tarixiy xotirani tiklash va milliy qadriyatlarni qayta baholash ushbu jarayonning dastlabki bosqichlarini tashkil etdi. Milliy taraqqiyot konsepsiyasida ma’naviyat jamiyat barqarorligining asosiy omili sifatida qaraladi. Bu yondashuvda ma’naviy yangilanish jamiyatni modernizatsiya qilishning ajralmas qismi sifatida namoyon bo‘ladi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida milliy va madaniy merosni asrash davlatning muhim vazifasi sifatida belgilangan.

O‘zbekistonda ma’naviy yangilanish jarayoni milliy qadriyatlarni inkor etmagan holda, umuminsoniy tamoyillarni qabul qilishga asoslanadi. Inson huquqlari, qonun ustuvorligi, bag‘rikenglik kabi qadriyatlar milliy an’analar bilan uyg‘unlashtirilmoqda. Bunday yondashuv globallashuvning salbiy ta’sirlarini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Ma’naviy yangilanish jarayonida davlat bilan bir qatorda fuqarolik jamiyati institutlari ham faol ishtirok etmoqda. Mahalla tizimi, ta’lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar va ommaviy axborot vositalari bu jarayonning muhim subyektlariga aylangan. Demografik ko‘rsatkichlarga ko‘ra, O‘zbekiston aholisi tarkibida yoshlar salmoqli o‘rin egallaydi. Shu sababli globallashuv jarayonlarining eng faol ta’siri aynan yoshlar ongida namoyon bo‘lmoqda. Davlat siyosatida yoshlar ma’naviyatini mustahkamlash ustuvor vazifa sifatida belgilanib, maxsus dasturlar ishlab chiqilgan.

Raqamli texnologiyalar rivoji globallashuvning asosiy omillaridan biridir. Internet tarmog‘i orqali tarqalayotgan axborot oqimi jamiyat ma’naviy holatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu bois axborot xavfsizligini ta’minlash ma’naviy siyosatning muhim yo‘nalishiga aylandi. Tarixiy merosni asrash va uni zamonaviy shaklda targ‘ib etish O‘zbekistonda ma’naviy yangilanishning muhim jihatlaridan biridir. UNESCO bilan

hamkorlikda amalga oshirilayotgan loyihalar milliy madaniyatni global maydonga olib chiqmoqda.

Globalashuv sharoitida O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ma’naviy yangilanish jarayoni milliy taraqqiyotning muhim tayanchi hisoblanadi. Ushbu jarayon milliy o‘zlikni saqlash, jamiyatning ma’naviy barqarorligini ta’minlash va global dunyoga moslashish vazifalarini uyg‘un holda amalga oshirishga qaratilgan. Natijada O‘zbekiston o‘ziga xos ma’naviy rivojlanish modelini shakllantirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.* — Toshkent, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. *Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari.* — Toshkent, 2019.
3. Giddens A. *The Consequences of Modernity.* — Cambridge, 1990.
4. Castells M. *The Rise of the Network Society.* — Oxford, 1996.
5. UNESCO. *Culture and Globalization.* — Paris, 2017, 2019.
6. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari (2017–2023).
8. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. — 2023.
9. DataReportal. *Digital 2024: Uzbekistan.*